

Barnkultur – mycket retorik, men lite pengar

På 70-talet deltog jag i en barnkulturgrupp som det nyinrättade Statens kulturråd skapat i efterdyningarna av den stora kulturpolitiska reformen 1974.

Vi fann – unga och arga som vi var – att det enda som skulle förmå kulturinstitutionerna att verkligen avsätta medel till barnkultur var att tvinga bibliotek, museer, teatrar och konserthusstiftelser att varje år göra ett *barnkulturbokslut* som visade hur man använde sina medel. Dessa *barnkulturbokslut* skulle sedan ligga som underlag för nästa års medelstilldelning. Både Kulturrådet och Riksrevisionsverket tyckte att förslaget var militant och orealistiskt.

Nu har staten utrett barnkulturen igen och funnit att situationen inte förändrats på de senaste 30 åren. Trots all retorik om prioriteringar på barn och unga och alla politiska högtidstal har mycket lite hänt! Lotta Brilioth Biörnstad, som för statens räkning utreder barnkulturens ställning i landet, konstaterar att vi inte lyckats utjämna skillnader mellan barns möjligheter att tillgodogöra sig kultur under de senaste 30 åren.

Varför händer inget? Det beror naturligtvis på att de institutioner som prioriterar barnverksamhet, bibliotek och kultur/musikskolor finansieras av kommunerna. Och kommunerna har fått allt sämre ekonomi under bördan av utökade resurser till vård, skola och omsorg. I de allra fattigaste kommunerna finns inga kulturskolor och ingen

barnbibliotekarie. Vem arbetar då för barnkulturen lokalt, just där barnen finns?

Jag tror inte längre på statliga eller kommunala utredningar, Riksrevisionsverket eller komplicerade utvärderingsverktyg – det göder bara utredningskonsulter och statistikinstitut. Jag tror på pengar och handling!

Tänk om vi kunde göra som i Norge där kommunerna också är fattiga. Där har man skapat *Den kulturelle skolesäcken*, ett projekt som syftar till att varje barn – var än det bor i landet – ska få ett rikt mått av kulturupplevelser under sin skoltid.

Man har uppdragit åt alla ”kulturbyråkrater” som finns i kommunerna och i länen att packa litteratur-, dans, teater och musikupplevelser på ett sådant sätt att ”säcken” når varje barn, även i de allra fattigaste kommunerna. Man har flyttat fokus från kulturinstitutionerna när det gäller de politiska övervägandena till medborgarna – i detta fall barnen.

I vår region har vi 700 Mkr till kultur, 62 kultur/musikskolor, cirka 100 barnbibliotekarier och en regional samverkansgrupp kring barnkultur – med många arbetsgrupper.

Regionfullmäktige har givit oss uppdraget att under 2006 prioritera barn- och ungdomskultur. Men det behövs pengar för att fylla säcken; pengar till teater- och musikgrupper, till konstnärer och dans-

pedagoger. För barnkultur kostar pengar, på samma sätt som operaföreställningar och symfoniska orkestrar.

Den blir inte till av retorik eller utredningar; det behövs pengar, nytt sätt att tänka och nya sätt att arbeta.

Lena Skoglund

Förvaltningschef
Regionbibliotek Västra Götaland

framsidan

redaktion

ansvarig utgivare	Lena Skoglund lena.skoglund@vgregion.se
redaktör	Ann-Charlotte Hammarén ann-charlotte.hammarén@vgregion.se
redaktions- grupp	Ann-Charlotte Hammarén Lena Skoglund Ewa Kollberg Annelie Börjesson
bildhantering	Pernilla Johansson
tryck	Litorapid media AB Göteborg

Regionbibliotek Västra Götaland
Regionens Hus
405 44 Göteborg
Tel 031-7051680
www.bibl.vgregion.se

innehåll

ledare — Barnkultur - mycket retorik, men lite pengar	
aktionsgruppen — Slumpen avgör barnens kultur	4-6
aktionsgruppen — Att mötas är lösningen	7
barnbibliotekarie — Eldsjäl som vägrar jobba ideellt	8-10
politik — Stenungsund	10
politik — Vivi-Ann Nilsson	11-12
inlägg — Vad barnbiblioteken ska satsa på...	12-13
unga vuxna — Våga släppa taget!	14-17
på gång — Unikt i Sverige: fullgott bibliotek...	18-19
projekt — Man känner att någon bryr sig	20-22
projekt — Barns väntan kan fungera som modell	23

Slumpen avgör barnens kultur

En barnbibliotekarie som arbetar i Västra Götalandsregionen ska nå ut till 3600 barn. I genomsnitt. Men skillnaderna är stora.

I Lerum går det 7460 barn per barnbibliotekarie och i Karlsborg endast 1460. Och i Gullspång får barnen klara sig helt utan barnbibliotekarie.

– Utmärkande för barnkultur är att den skiljer sig enormt åt beroende på var i landet man bor, säger Lotta Brilioth Biörnstad som i höst presenterar en kartläggning av barnkulturen i landet.

Text och foto Ann-Charlotte Hammarén

Lotta Brilioth Biörnstad hade förvisso väntat sig att det skulle vara ojämnt mellan kommunerna emellan men inte att skillnaderna skulle vara så stora. Något som har förvånat henne är att det har visat sig att små kommuner i många fall satsar mer på barnkultur än större kommuner. Men också att det skiljer sig så mycket åt mellan stadsdelar i en och samma stad.

– Stadsdelsreformen har inneburit en förlust för barnkulturen. I vissa fall har stadsdelar med dålig ekonomi prioriterat bort barnkultur nästan helt, konstaterar Lotta Brilioth Biörnstad.

– Och när det gäller skolorna har vi svårt att få fram ett bra underlag om hur det ser ut. Skolverket följer inte upp kulturen. Men vi har förstått att utbudet är väldigt olika beroende på vilken skola man går på. Det kan vara två skolor med samma ekonomi där man på den ena gör stora

satsningar på kulturaktiviteter för eleverna och på den andra inte har en enda aktivitet. Mycket hänger på rektorn vilket leder till att det blir slumpartat om kultur blir en del i barnens skolgång eller inte.

– Att de centrala myndigheterna har så få anställda som arbetar med kultur i skolan mot samtliga landets 290 kommuner säger dessvärre en hel del om hur lågt man prioriterar kultur, fortsätter hon.

Under det senaste året har Lotta Brilioth Biörnstad tillsammans med kollegan Anita Bashar Aréen, på uppdrag av Aktionsgruppen för barnkultur, samlat in så mycket fakta som möjligt om hur det ligger till med barnkulturen i Sverige. Den största svårigheten som de har stött på i sitt arbete har varit bristen på siffror.

– Statens kulturråd gör en viss typ av kvantitativ statistik på exempelvis hur

många skolkonserter som anordnas och hur många barnböcker som lånas ut. Däremot finns det ingen statistik över hur man lyckas nå upp till målet att nå alla barn, berättar Lotta Brilioth Biörnstad.

Hon konstaterar att det inte finns tillräckligt med underlag för att utläsa vad man uppnått inom barnkulturområdet sedan Barnkulturgruppen vid Utbildningsdepartementet kom med sin rapport *Barnen och kulturen* 1978. Hon efterlyser därför fler barnkulturbokslut för framtiden.

– Vi vet att vi inte har lyckats utjämna skillnader mellan barns möjligheter att tillgodogöra sig kultur under de senaste 30 åren.

– Om man i stort granskar staten, regionerna och kommunerna kan man konstatera att deras verksamhet haltar betänkligt i relation till de styrande dokument som finns;

FAKTA:
Aktionsgruppen för barnkultur

Aktionsgruppen för barnkultur är en kommitté utsedd av regeringen med uppdrag att kartlägga barnkulturen i Sverige och lämna förslag på hur barnkulturens ställning kan stärkas. Arbetet startade under hösten 2004 och en slutrapport ska lämnas i april 2006.

Aktionsgruppen har under våren 2005 gjort en kartläggning av barnkulturen i Sverige idag. Kartläggningen sammanställer i första hand befintlig statistik, rapporter, utvärderingar m.m som handlar om barns och ungas möjligheter att delta i kulturlivet och skapa själva.

Kartläggningen kommer att publiceras på www.barnkultur.se under hösten.

Lotta Brilioth Biörnstad konstaterar att "antal barn per barnbibliotekarie" inte är ett exakt mått på verksamheten.

– Det intressanta vore att ställa alla de arbetsuppgifter en barnbibliotekarie har mot det antal barn han eller hon förväntas nå med sin verksamhet, säger hon.

FAKTA:
Skrivelser, proppositioner och andra dokument som rör barnkultur och det statliga stödet till barnkultur

Budgetpropositionen för 2005
utgiftsområde 17, sidan 54

Makt att bestämma - rätt till välfärd
regeringens proposition 2004/05:3

Kulturpolitik
regeringens proposition 2004/05:3

Utveckling av den nationella strategin för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter
regeringens skrivelse 2003/04:47

Läroplan för det obligatoriska skolväsendet
Lpo 94, sidan 8 ff

FAKTA:

Antal barn och unga / barnbibliotekarier på folkbibliotek och integrerade folk- och skolbibliotek i Västra Götaland

Kommun	Barn/årsv.	Tot.antal barn -04
Karlsborg *	1465	1465
Färgelanda	1630	1630
Sotenäs	1883	1883
Orust	2010	3518
Ale	2127	6914
Mölndal	2147	14 222
Bollebygd *	2212	2046
Dals Ed *	2236	1118
Munkedal	2343	2343
Töreboda	2533	2216
Lilla Edet *	2567	3209
Herrljunga *	2585	2262
Vara	2614	3659
Essunga	2714	1357
Tjörn	2722	3539
Vårgårda *	2742	2742
Bengtstors	2843	2132
Falköping	2913	7283
Strömstad	2918	2444
Borås	3087	22 149
Öckerö *	3109	3109
Lysekil	3128	3128
Kungälv	3379	9629
Stenungsund	3392	5936
Grästorp *	3440	1376
Göteborg	3577	96 761
Götene	3811	3144
Mellerud *	3962	2179
Tidaholm	3976	2982
Hjo	4026	2013
Tanum *	4169	2710
Tranemo *	4185	2825
Vänersborg	4374	8747
Partille	4482	8964
Åmål	4773	2864
Tibro	4916	2458
Skara	4946	4328
Svenljunga *	4986	2493
Uddevalla	5114	11 506
Ulricehamn	5181	5181
Mariestad *	5326	5326
Mark *	5332	8132
Härryda	5546	8874
Skövde	5561	11 121
Lidköping	5751	8626
Trollhättan	5773	12 413
Alingsås	6856	8570
Lerum *	7460	10 258
Gullspång finns ingen barnbibliotekarier på 1 260 barn och unga 0-18 år		

* I tjänsten ingår också att vara barnkultursamordnare i sin kommun

Sammanställt utifrån Kulturrådets insamlade statistik från varje länsbibliotek april/maj 2005

För mer information t.ex antal årsverken och antal barn gällande hela landet se Kulturrådet http://www.kulturradet.se/ovfiles/Barnbibliotekarier_2005.pdf

de kulturpolitiska målen, barnkonventionen och läroplanen för skola och förskola.

– Men för att kunna göra några förbättringar behöver vi veta mer precist hur det ser ut.

Utöver fler undersökningar, såväl kvantitativa som kvalitativa finns ett behov av mer praxisnära forskning, forskning som går tillbaka till verksamheten.

– Den forskning som finns har svårt att nå ut till dem som arbetar med barn och kultur och även till dem som fattar beslut om resursfördelning, säger Lotta Brilioth Biörnstad.

– Men det ser förstås inte illa ut överallt. Det finns kommuner och regioner som har antagit strategiska planer för barnkulturen och som driver ett långsiktigt arbete. Där vore det intressant att titta närmare på vilka resultat som uppnås,

– Barn utgör en stor del av besökarna på museer, bibliotek och andra kulturinstitutioner. Men antalet anställda som arbetar med barnfrågor står inte i proportion till barnens andel av besökarna. Om man verkligen vill att barn och unga ska vara aktiva besökare och få ut något av besöket på museet eller biblioteket finns det inte tillräckligt med museipedagoger och barnbibliotekarier.

Utöver att på ett mer medvetet sätt prioritera barn och ungdomar ser Lotta Brilioth Biörnstad ett behov av samordning för att det ska hända saker.

– Det behövs en nyckelperson som knyter ihop allting. Pengarna utnyttjas dessutom mer effektivt om det finns en person som har en helhetsbild.

Som exempel på vilka effekter samordningen kan leda till nämner Lotta Brilioth Biörnstad den drastiska förändringen som inträffade när Norrbottens län anställde en danskonsulent.

– På ett par år ökade man där antalet dansföreställningar från en vartannat år till att nå nästan 10 000 barn om året.

– En förklaring till varför det ser ut som det gör i barnkulturen kan vara att politiker och tjänstmän saknar helhetsbild, säger Lotta Brilioth Biörnstad.

Någonting man kan hoppas kan komma att förändras i och med att kartläggningen

presenteras för regeringen i höst. Kartläggningen ska ligga till grund för Aktionsgruppens fortsatta utredning om barnkulturen i Sverige; en utredning som i sin tur ska ligga till grund för ett förslag om hur barnkulturen ska stärkas.

Hur kan biblioteken i Västra Götaland utvecklas?

Läs om "Fyrarna" - tio olika utvecklingsprojekt i regionen.

Hämta ideér och ta del av erfaren heterna i nästa nummer av

FRAMSTEGET som utkommer snart.

Att mötas är lösningen

Ökat samarbete och mer tid för att mötas i nätverk. Det är en viktig faktor för att stärka barn- och ungdomskulturen, enligt Gertrud Widerberg, en av ledamöterna i Aktionsgruppen för barnkultur som ska lämna ett förslag till regeringen på hur barnkulturen ska stärkas.

Hur ser läget ut för barn- och ungdomskulturen?

– Alla är rörande överens om att det är viktigt att satsa på barnen. Men det finns ett mycket stort glapp mellan vad som sägs och hur det är. I praktiken ser det dessvärre riktigt illa ut på sina ställen.

– Förutsättningarna skiljer sig också väldigt mycket åt från kommun till kommun när det gäller ungas möjligheter att ta del av kultur. Skillnaderna har visat sig vara betydligt större än man trott.

Aktionsgruppen har i uppdrag att lyfta fram förebilder bland landets kommuner. Vad kännetecknar en föredömlig kommun?

– Dels att det står svart på vitt i kommunens måldokument att barn och unga ska prioriteras, dels att ledningen aktivt stöttar samarbete mellan alla parter som arbetar med barn och barnkultur.

Och hur ser läget ut i regionen?

– Generellt kan man faktiskt säga att Västra Götaland fungerar bra. Men det finns också skräckexempel såväl bland kommunerna som bland vissa stadsdelar i städerna. Det är dessvärre tydligt även här att barns och ungas förutsättningar och möjligheter skiljer sig mycket åt.

Är lösningen att se till att kulturutbudet ser likadant ut i varje kommun/stadsdel?

– Nej, givetvis kan det inte se likadant ut överallt. Vi är ju olika. Men det krävs en gemensam hyfsad nivå och grundsyn. Barn och unga har rätt till kultur. Deras tillgång till och möjlighet att söka sitt uttryck i olika konstformer är en demokratifråga.

– Det går inte att bortse från att det här är ett samhällsansvar eftersom de ungas valmöjlighet oftast är begränsad.

Hur kan man rätta till orättvisorna så att alla barn får liknande möjligheter till kultur?

– Jag tror mycket på samarbete. Större möjlighet till samverkan både mellan kommunala verksamheter, exempelvis förskola och bibliotek, men också över kommungränser är jag säker på skulle kunna åstadkomma mycket. Alla har så enormt mycket att vinna på samarbete. All den inspiration och kraft som det ger att utbyta erfarenheter och tankar kommer barnen till godo.

– Men för att det ska fungera måste ledningen inte bara godkänna utan också stötta och se till att nätverk bildas och att mötena sker på betald arbetstid.

– Att jobba sena kvällar ideellt är inget bra alternativ. Det finns så många eldsjälvar som redan har slagit knut på sig själva.

FAKTA:

Aktionsgruppen för barnkultur

Aktionsgruppen för barnkultur ska lyfta fram de kommuner som etablerat former för arbetet med barn och kultur som kan tjäna som föredömen.

ta initiativ till modellsamarbete mellan kommuner i syfte att förmedla exempel och erfarenheter.

utreda hur professionella konstnärer och kulturutövare skulle kunna få en större roll än idag i barnens offentliga miljöer.

undersöka hur samspelet mellan kulturliv och lärare kan stärkas.

undersöka behovet av och förutsättningarna för en förbättrad samordning på olika samhälls-nivåer för att främja tillgången till kultur i barnens offentliga miljöer.

analysera hur ändamålsenliga de nuvarande offentliga insatserna på barnkulturområdet är.

utreda behovet av en kontinuerlig uppföljning av situationen för barnkulturen.

beakta alla barns möjligheter till eget skapande och deltagande i kulturverksamhet oavsett kön, ekonomisk eller etnisk bakgrund, geografisk hemvist eller eventuellt funktionshinder. Särskild uppmärksamhet ska riktas på eventuella genus- eller åldersbundna mönster.

Eldsjäl

som vägrar jobba ideellt

Att det är låg status att jobba med barnkultur stämmer inte. Inte i Stenungsund i alla fall.

– Vi som arbetar här är väldigt medvetna om att barn och unga ska prioriteras. Det står svart på vitt i kommunens måldokument, berättar Lotta Holmlund som arbetar som barnbibliotekarie på Kulturhuset Fregatten i Stenungsund.

Text och foto Ann-Charlotte Hammarén

Samarbete ingår som en naturlig del av arbetet på Kulturhuset Fregatten. Efter en lyckad gemensam satsning för att fira Kulturhusets 10-års jubileum drev Lotta Holmlund på att alla som arbetade med barnkultur skulle fortsätta att samarbeta.

Numera träffar hon bland annat kultursekreteraren regelbundet. Informellt förvisso men ”definitivt inte ideellt”, som Lotta Holmlund uttrycker det.

– Här är det ingen som sitter på kvällarna utan lön. Att jobba ideellt ska man akta sig för, säger hon bestämt. Och samarbeta hinner de med ändå.

– Det är en mycket bra personkemi mellan oss som arbetar med barnkultur. Vi blir väldigt kreativa tillsammans. Alla vinner på att samarbeta, och då särskilt barnen.

Bland annat ser de till att ha gemensamma temadagar, såsom HC Andersson-dagen då barnen exempelvis fick tävla om att skapa den fulaste ankungen.

– Vi har turen att ha konstnärer i huset som arbetar med inriktning på barnkultur. Det är mycket tack vare deras insats som våra temadagar blir väldigt lyckade, berättar Lotta Holmlund.

Lotta Holmlund ska nå ungefär lika många barn som en barnbibliotekarie i genomsnitt. Jag undrar om 3392 barn känns som en möjlig uppgift.

– Jag har faktiskt aldrig funderat över det. Men det finns orter utanför centrala Stenungsund med mycket barnfamiljer som har svårt att ta sig till biblioteket.

– Men tack vare bokbussen kan vi nå många barn såväl i deras hemkvarter som i

skolan. Under en skoltur möter jag 350 barn. Det är väl inte så illa? Jag inser samtidigt jag inte kan nå alla. Men jag väljer att koncentrera mig på dem jag når, säger hon.

Ett sätt att nå barn och deras föräldrar är via bibliotekets samarbete med BVC.

– Tack vare BVC-grupperna når vi många unga föräldrar som annars inte hade hittat till biblioteket. Vi har även många unga pappor som har fått biblioteket som mötesplats. Ibland går det vilt till men det är jätteroligt att ha dem här.

– Vi jobbar också mycket mot förskolepersonal och lärare. För att nå så många barn som möjligt på förskolor och skolor har vi valt att jobba med ombud istället för att arbeta traditionellt och själva gå ut och ha bokprat i klasserna. Lärarna är en bra inkörsport. Men vi har fortfarande

peace

T U

Eva Wikander
Mitt Vårhjul

I Stenungsund lyckas man tack vare samarbete på Kulturhuset Fregatten anordna temadagar för barn.

Foto: Karin Birkedahl

kvar bokpratet på biblioteket för skolklasser som kommer hit.

När det gäller bibliotekets satsningar på ungdomar är Lotta Holmlund inte lika nöjd.

–Det finns ett kulturutbud för ungdomar i kulturhuset såsom konserter, tjejkvällar och aktiviteter i skaparverkstaden. Men biblioteket är sämre på ungdomssidan. Vi träffar bara lärarna upp till högstadiet, sedan har vi ingen mer kontakt.

Men Lotta Holmlund har ambitioner att ändra på bibliotekets bristande ungdoms-engagemang. Och hon känner stöd för sina idéer.

– Vi var några stycken från kulturhuset, däribland kultursekreteraren och jag, som ville åka på studiebesök till den omtalade Dieselverkstan i Nacka och det nystartade ungdomsbiblioteket Lava i Kulturhuset i Stockholm.

– Bibliotekschefen och kulturchefen sa ja direkt. Det är roligt när man känner ett sådant stöd. Nu är mitt nästa mål att satsa på ungdomar och unga vuxna!

Margareta Östman
Kulturchef Stenungsunds kommun

Det är inte ovanligt att man i teorin är överens om att man ska prioritera barn och ungdomar. Men ni verkar ha lyckats även i praktiken? Hur bär ni er åt?

– Sedan vi för fem år sedan tydligt uttalade att vi skulle prioritera barn och unga har vi på Kulturhuset successivt utökat programverksamhet som riktar sig till den målgruppen. Vi jobbar medvetet med att de ska få prova på alla kulturyrtingar. Vi anordnar mycket kulturaktiviteter såsom tjejkvällar, UKM, skaparverkstäder och låter ungdomarna ställa ut sina verk i galleriet.

– Vi har också anställt personal med särskild inriktning på barn och det är ingen slump att vår barnbibliotekarie och kultursekreterare lyckats så fantastiskt med sina temadagar för barn.

Hur stor betydelse tror du att det har för barn- och ungdomskulturen att det står tydligt nedskrivet att barn och ungdomar ska prioriteras?

– Den kulturpolitiska visionen som antogs 2002 har definitivt fungerat som ett stöd. Nu har vi dessutom fått i uppdrag av politikerna att titta över den kulturpolitiska handlingsplanen och komma med ytterligare förslag till förbättringar. Det är väldigt roligt att prioriteringen är så tydlig.

Carola Granell (s)
ordf. mjuka utskottet Stenungsunds kommun

Hur kommer det sig att ni valt att satsa så mycket på barn- och ungdomskultur?

– En del av drivkraften har varit bristen på pengar. Vi har tillhört en av de fattigaste kommunerna i landet så vi har varit tvungna att tänka över vad pengarna ska gå till och då har vi kommit fram till att barn och unga är absolut viktigast.

– Vi är dessutom en barnrik kommun, en kommun som växer. Beslutet att prioritera barn och unga genomsyrar hela kommunens verksamhet.

Vad finns det för planer för framtiden?

– Jag hoppas att kulturskolan, som invidges häromåret, ska utvecklas. Vi lyckades omskapa musikskolan till kulturskola via de staliga pengarna som är avsatta för fler vuxna i skolan. Vi använde bland annat pengarna till att anställa en dramapedagog och en danspedagog.

– Jag brinner för utbildning och har svårt att förstå de som inte ser den naturliga kopplingen mellan utbildning och kultur. Tänk om barnen exempelvis fick möjlighet att lära sig matte via musik. Det vore nåt!

I Stenungsund har man samlat arbetsutskottet för förskola, skola, vuxenutbildning, kultur, fritid och social omsorg under ett och samma utskott s.k.mjuka utskottet.

”...det är ingen slump att vår barnbibliotekarie och kultursekreterare lyckats så fantastiskt med sina temadagar för barn.”

Margareta Östman

FAKTA:

Ur: Kulturpolitisk vision för Stenungsunds kommun

Målet för kulturpolitiken i Stenungsund är att skapa förutsättningar för kommunens invånare till ett rikt och dynamiskt kulturliv, som engagerar, aktiverar och skapar nyfikenhet.

Utbudet av kultur vänder sig till alla kommuninvånare men kulturverksamhet för barn och unga har hög prioritet. Barnkonventionen artikel nr 3 lyder ”alla barn har rätt till kultur, har rätt att utveckla sin skaparkraft och få träna olika uttrycksformer”. Det är därför viktigt att kulturaktiviteter finns där barn och ungdom vistas dvs inom barnomsorg, skola och fritidsgårdar.

Vi vill:

stödja barn- och ungdomskulturgruppen att genomföra kulturaktiviteter för barn och unga **att barn och ungdomar** ska få ta del av litteratur, musik, dans, teater, bildkonst, konsthantverk, film och foto, men även stimuleras till egen skapande aktivitet bl a genom deltagande i Ung Kultur Möts

skapa en scen för ungdomars egen skapande verksamhet och driva olika kulturprojekt för barn

Vi vill:

trygga bokbussverksamheten för att bokbussen även i framtiden ska vara ”ett barnens bibliotek”

att unga läsares önskemål och behov speciellt uppmärksammas och att dessa erbjuds tilltalande biblioteksmiljö och medier

att skolbiblioteken för barn och vuxenstudierande, som är viktiga instrument i undervisningen, ska ha sådana resurser att de kan fullfölja denna uppgift

(Stenungsunds Kulturpolitiska vision är under politisk behandling och väntas bli klar under hösten)

”Det är väldigt olyckligt att segregationen ökar. Men regionen kan inte gå in och kompensera barnen i de kommuner där kommunen själv inte tar ansvar för barnkulturen.”

Vivi-Ann Nilsson

Vivi-Ann Nilsson(s)

ledamot Västra Götalands kulturnämnd
ledamot i Aktionsgruppen för barnkultur

Regionfullmäktige har ju givit i uppdrag att prioritera barn och ungdomar. Hur kommer ni att arbeta med detta i kulturnämnden?

– Vi kommer att ge ökat ekonomiskt stöd till dem som i sin verksamhet riktar sig till barn och ungdomar.

– Regionens kulturinstitutioner kommer också att få särskilda uppdrag att jobba med verksamhet som riktar sig till barn och ungdomar.

– Kulturnämnden kommer även att bli tydligare i sina krav på återrapportering från institutionerna i hur de lyckas med uppdraget.

– För första gången kommer alla våra uppdrag att genomsyras av prioritering på barn och ungdomar; någonting kulturnämnden naturligtvis stödjer. Majoriteten i kulturnämnden tycker att barnkultur är en viktig fråga i vid bemärkelse.

Enligt kartläggning som Aktionsgruppen låtit göra har det visat sig att satsningen på barnkultur skiljer sig väldigt mycket åt såväl mellan kommuner som mellan stadsdelar.

Hur ska man utjämna skillnaderna?

– Rent generellt tror vi, såväl inom Aktionsgruppen som inom kulturnämnden, mer på morot än piska.

– Jag tror helt enkelt på att man ska stimulera kommunerna att jobba mer med barnkultur.

– Och gällande skillnader mellan stadsdelar är det inte regionens utan den enskilda kommunens ansvar att se till barnens tillgång till kultur.

Hur ser du på arrangörstödet?

Finns det inte en risk att stödet leder till ökade skillnader eftersom stödets storlek bestäms utifrån kommunens egna insats?

– I Västra Götalandsregionen skiftar det väldigt mycket från kommun till kommun när man tittar på hur mycket man satsar på barn och ungdomskultur. På vissa orter ser det jättebra ut, på andra dessvärre inte så bra.

– Det är väldigt olyckligt att segregationen ökar. Men regionen kan inte gå in och kompensera barnen i de kommuner där kommunerna själva inte tar ansvar för barnkulturen.

– Om vi skulle göra det skulle kommunerna få incitament att inte satsa på barnkultur. Kommunerna måste själva inse vikten av att prioritera barn och ungdomar.

I dagsläget är skillnaderna väldigt stora mellan kommunerna. Hur tror du det kommer att se ut i framtiden?

– Jag tror att fler och fler inser barns behov av att själva skapa och ta del av andras skapande och hur otroligt viktigt skapandet är för barns utveckling.

– Många kommuner gör redan ett väldigt bra jobb, så jag är optimistisk inför framtiden.

FAKTA: Arrangörsstödet

Västra Götalands arrangörsstöd innebär att kommuner och arrangörer kan söka subvention för professionella kulturupplevelser för barn och unga mellan 3-19 år.

Kriterier för att vara berättigad att söka arrangörsstöd:

att kommunen upprättar en plan för barns och ungdomars kulturverksamhet

en fungerande samordning i kommunen, med ansvar för arrangörsskapet och kontakten med den regionala handläggaren av stödet

Arrangörsstödet är totalt 7,5 miljoner kr/år.

För varje kommun reserveras per kalenderår en viss summa från det regionala arrangörsstödet, vilken är baserad på antalet personer i kommunen mellan 3-19 år. Det regionala stödet uppgår till 15 kr per person mellan 3-19 år.

Stödet täcker, utöver reserverade medel, även omkostnader som tillkommer vid kulturarrangemanget, detta för att ingen kommun ska behöva betala mer pga sitt geografiska läge.

Nya arrangörssavgifter från 2005

Kulturpedagoger/projekt.

Arrangören betalar 50% av kostnaden

Dans/Musik/Teater

Arrangören betalar 50 % av gage-kostnaden

Författare/bildkonstnärer/inspiratörer

Arrangören betalar 50 % av arvodet

Film Arrangören betalar 50 % av hyrkostnaden

Kulturesor utanför kommunen

Arrangören betalar resekostnad upp till 1000 kr per chartrad buss eller 50 % av kollektiv resa samt ev. inträdesbiljetter

www.vgregion.se/vgrtemplates/Page 12194.aspx

Cay Corneliuson:

Vad barnbiblioteken

Lyhördhet för barns behov, nya former för medverkan och eget skapande är mål som aktualiserats i samband med arbetet med barnkonventionen och som förhoppningsvis förstärks ytterligare i framtiden. Inom projektet *På barns och ungdomars villkor* utarbetades en ny målsättning för barnverksamheten som är ett bra verktyg för fortsatt utveckling.

Det jag särskilt hoppas på är nya former för barnbibliotekariernas vanligaste läsfrämjande metod: bokpratet. Naturligtvis behövs introduktioner av erfarna läsare (bibliotekarier) men säkert finns många modeller där barnen kan vara medaktörer. Ett exempel på en verksamhet som pekar åt det hållet är de bokklubbar som dyker upp här och där, bl.a. på Borås stadsbibliotek, och som blivit populära och välbesökta.

Medierna är viktiga i barns och ungdomars sociala liv och används bl.a. för att skapa och upprätthålla relationer, därför måste de också utgöra en central del i barnbiblioteksutvecklingen.

Medieforskarna studerar inte längre bara ett enskilt mediums effekter utan hela mediesituationen och "kontexten" kring barn och ungdomar. Mening och betydelse uppstår i mötet mellan barns egna referenser och erfarenheter och upplevelser av olika medier. Mediet "boken" måste ses i förhållande till hela mediebild och biblio-

teken måste pröva hur de bäst kan stödja barn och ungdomar i ett samhälle som präglas av mediemångfalden.

Att arbeta läsfrämjande är lika viktigt som förut för att barn och ungdomar ska bli delaktiga i ett demokratiskt samhälle, frågan är hur olika medier kan samverka för att stötta läsutvecklingen.

Howard Gardner, som blivit lite av en husgud för många barnbibliotekarier i Sverige och Danmark, talar om olika utvecklade sinnen som "intelligenser" och identifierar åtta sådana.

I Danmark har hans teorier utvecklats på biblioteksgolvet av Carsten Flink från Norra Alslev. På Falster är flera kommunbibliotek i färd med att "adoptera" varsin intelligens för att se hur de kan fördjupa arbetet kring den. Det blir spännande att se vilka nya arbetsmetoder som kommer ut av det och hur det kan öka tillgängligheten till biblioteken.

Utvecklingen med den nya yrkeskategorin läs- och skrivtekniker pekar tydligt mot framtiden. Läs- och skrivverkstaden i Mimers Hus i Kungälv, som jag besökte för ett tag sen, verkar självklar och har "design för alla"- känsla. Kunde det också finnas "kulturguider" med rötter i andra delar av världen som lotsar människor med svårigheter att ta sig in i vårt informationssamhälle?

ska satsa på i framtiden

Enligt en undersökning som Kulturrådet gjorde i samband med ansökningen till inköpsstödet för ett år sedan prioriterar de flesta kommuner samarbete med BVC kring nyfödda barn. Det är en bra och strategisk prioritering.

I samband med biblioteksbesöket kan föräldrarna få information om många andra saker som är intressanta för dem, och biblioteket kan vara en tillgång för barn och föräldrar på många sätt - som social miljö inte minst. En intressant utveckling pågår kring familjecentraler, i Norrby i Borås bl.a. där bibliotekarier arbetar med språkstimulans.

Arbetet med biblioteksplanerna kommer att innebära att samarbetet skola/folkbibliotek blir mer strategiskt och effektivt utvecklat, tex samarbetet med nyckelpersoner som speciallärare, talpedagoger, skolledare etc.

Glädjande vore om biblioteken kunde utveckla samarbetet med skolan och *samtidigt* stärka sin egen profil gentemot barnen - det vill säga skapa ett tydligare eget tilltal till barn och ungdomar på fritiden.

I sin undersökning *Barnfrågar – kan biblioteket svara?* konstaterar Lena Lundgren att 50 procent av barnens frågor inte är relaterade till skolarbetet - så det finns en bra grund att stå på.

En annan tanke är att biblioteket faktiskt också kan bli tydligare i sitt tilltal till lärare och förskollärare. Några bibliotek har startat pedagogiska hyllor för lärare förskollärare etc. vilket verkar vara en bra idé.

I en artikel från 2004 i Centrum för barnkulturforskningsskriftserie (nr 36) påpekar Eva Nordlinder, tidigare SBI numera Umeå universitet, att det finns mycket lite skrivet och forskat kring vad barn själva tycker om litteratur. Hon menar att det säkert finns kunskaper bland bibliotekarier och litteraturpedagoger men att kunskaperna dokumenteras sällan och förs inte vidare.

Det är en utmaning för folkbiblioteken, universitet och högskolor som bedriver forskning, att på olika sätt undersöka och dokumentera vad barn tycker om det de läser.

Barnbibliotekarier har mycket tyst kunskap som de använder i sitt arbete, men den förs inte vidare till andra. Förhoppningsvis kommer barnbibliotekariernas kunskaper att tydliggöras och lyftas i samband med att biblioteksplaner utarbetas.

Biblioteket som social mötesplats är ett intressant utvecklingstema i tider av segregation och ökande främlingskap. Det temat knyter nära an till utvecklingen av biblioteksrummet - och här pågår flera nya intressanta projekt som pekar framåt: *2020 Mars Express* som är ett samarbete mellan

Cay Corneliussen, bibliotekskonsulent
Statens kulturråd

tre län, Västra Götaland, Jönköping och Skåne, Rum för barns projekt *Barnperspektiv på barnbibliotek* i Stockholm och Luleå stadsbiblioteks projekt där förhållandet mellan webb och rum utforskas.

Nyligen besökte jag Uddevalla bibliotek där det fanns en pingla vid barndisken för den som ville fråga något. Pingellusten infann sig omedelbart även för mig och jag började leta efter halvt formulerade frågor som kunde motivera att jag skulle få pingla. En kul och enkel grej - ibland är det lätt som en plätt.

Våga släppa taget!

”Vill man ha kvar sina ungdomar i kommunen gäller det att satsa på dem. Blir man väl bemött som ung vuxen stannar man kvar eller kommer tillbaka till orten när man blir äldre.”

Sanna Eskilsson, ungekulturskonsulent, har bestämda idéer om vad som krävs för att lyckas med ungdomssatsningar.

Text och foto Ann-Charlotte Hammarén

Alla kommuner borde ha en ungdomssamordnare. Det står först på Sanna Eskilssons prioriteringslista över vad som bör göras för att förbättra kulturlivet för unga vuxna i regionen.

– Det lönar sig verkligen att satsa på en särskild tjänst med inriktning på ungdomar, försäkras hon och hänvisar till kartläggningen *Kulturverksamhet och kultursatsningar för ungdomar 16-26 i Västra Götalands kommuner 2004-2005*, som en regional grupp för unga vuxna har låtit göra.

Utmärkande för de kommuner som har ett rikt kulturliv för ungdomar är att det finns någon som ansvarar för att samordna ungdomskulturverksamheten.

– Att ha en person som har koll på allt som händer i kommunen ger en mängd positiva effekter. Tack vare en överblick över alla kulturaktiviteter kan en samordnare koppla samman personer som kan få stor nytta av varandra.

– En persons insatser kommer därigenom väldigt många tillgodo; såväl kulturarbetare som unga vuxna.

Hur informationen fungerar har också avgörande betydelse för hur kommunernas ungdomssatsningar faller ut.

– Det är inte självklart för en tonåring att gå upp till kommunhuset och själv ta reda på hur man söker projektbidrag. I många fall vet de inte ens om att det går att söka pengar, menar Sanna Eskilsson och påpekar att det faktiskt är kommunernas uppgift att upplysa om de möjligheter som finns.

Enligt Sanna Eskilsson behövs det inte heller särskilt mycket arbete för att nå ut.

– Marknadsföring behöver inte vara så komplicerad. Det räcker med att lägga ut flyers på caféer eller andra ställen där unga vuxna håller till. Om man vill informera om att det finns lokaler att låna räcker det med att skriva ”Behöver du en lokal ring mig” och namn och telefonnummer. Enkelt och effektivt!

Utöver politiker och kommunala tjänstemän möter Sanna Eskilsson massor av unga människor mellan 13 och 26 år i sitt arbete som ungekulturskonsulent. Hennes främsta råd till dem som arbetar med unga vuxna är

att våga släppa sina invanda arbetssätt och lämna över ansvar till de unga.

– Det är viktigare att visa på möjligheter än att skapa aktiviteter. Tillgång till en tom lokal föder ofta massor av idéer. Det gäller bara att ha lite tålamod och våga lita på de ungas egna kreativitet.

– Jag inser att det krävs mod att ändra sina mönster. Men gör man det och låter de unga ta över kan jag lova att det händer massor av spännande saker, försäkras Sanna Eskilsson.

FAKTA:

KulturUngdom

KulturUngdom är en ideell ungdomsorganisation som har runt 9 000 medlemmar i regionen.

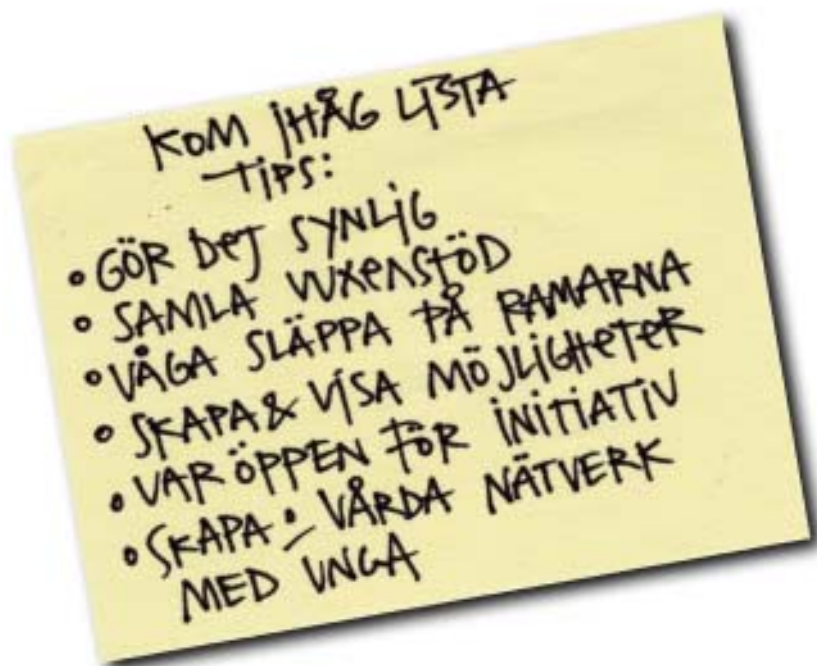
KulturUngdom har i uppdrag att aktivt stödja, stärka, inspirera och lyssna till unga kulturutövare. Ambitionen är att vara spindeln i nätet i Västra Götalands 49 kommuner.

KulturUngdom anordnar bland annat den årliga regionala festivalen UKM (UngKulturMöts)

www.kulturungdom.se

– Mitt jobb är att vara den unga rösten i regionpolitiken, säger Sanna Eskilsson, ungunderkonsulent.

”En vanlig kommentar är att man har lite pengar och därför endast satsar på de minsta barnen”

” Många känner inget stöd från kommunledningen”

FAKTA:

Ur: ” Kulturverksamhet och kultursatsningar för ungdomar 16-26 i Västra Götalands kommuner 2004-2005.

På initiativ av Västra Götalands konsulentgrupp för unga vuxna kom ett förslag kring ett övergripande identifierings och kartläggningsprojekt av gruppen 16-26 åringar.

Utgångspunkten var att se hur åldersgruppen presenterades i kommunala planer och vilka satsningar som görs på unga vuxna i Västra Götalandsregionen.

Kortfattat kan situationen beskrivas så här: Ansvaret för kulturmöjligheter för 16-26 åringar är ibland uppdelat på olika förvaltningar.

I de mindre kommunerna är det ofta uppdelat på olika förvaltningar, antingen kulturchefen alternativt en barn- och ungdomskultursamordnare, kultursekreterare eller en barnbibliotekarie. När det gäller föreningsverksamhet delas ansvaret oftast mellan fritid och kultur.

Ungefär hälften av kommunerna säger att de inte har en formulerad plan för ungdomar och kultur. Nästan lika många säger att de har det, men av dem är det många som är föräldrade och/eller inte gäller ungdomar över 18 år. Sex kommuner uppger att en ny plan är på gång och ska finnas att tillgå under första delen av 2005. Tre kommuner säger att de inte har en nedskrivna plan men ändå har en formulerad strategi som de jobbar efter.

Det finns exempel på lyckade kulturprojekt för ungdomar under 2004, och det i särklass vanligaste evenemanget var UKM (UngKulturMöts). Men oftast tar man upp pågående verksamheter som riktas till ungdomar och mindre projekt som genomförs i deras regi. Några pratar om ”vanliga” festivaler som riktas till en blandad åldersgrupp men som lockar många i åldersgruppen 16-26 år. En vanlig kommentar är att man har lite pengar och därför endast fokuserar på de minsta barnen.

Kulturinstitutioner vill ha bra dialog med ungdomarna men ungdomarna är inte intresserade menar vissa. Gemensamt för många är intresset för att hitta en form där unga kan vara med och påverka utan att inordna sig i de vuxnas strukturer.

Bibliotek som ligger i anslutning till gymnasieskolor verkar fungera fint i relation med eleverna, även efter avslutad utbildning.

Kontakterna med regionen skiftar väldigt mellan kommunerna. Det spänner mellan allt ifrån de som säger sig ha mycket kontakt och är helt medvetna om vilka resurser som finns och vem man ska vända sig till. Andra vet var de ska vända sig till men känner inget behov. Ytterligare andra har behov men tror inte regionen har några resurser som kan hjälpa dem. Och flera menar att regionens utbud och möjligheter är väl synligt men omöjligt att ta del av på grund av den egna kommunens brist på pengar och personal.

Sammanfattning av läget:

Många känner inget stöd från kommunledningen.

Stupprörsorganisationer i förvaltningarna verkar vara ett annat problem., Dålig kommunikation mellan t.ex. kultur och fritid.

Projekt över kommungränserna sker bara i de gamla länsstrukturerna.

Generellt finns det mycket bättre möjligheter till kultur för ungdomar i kustkommunerna och Göteborgs grannkommuner. Ju längre inåt landet desto större uppgivenhet.

FAKTA:

Unga vuxna gruppen

Unga vuxna-gruppen är en av de regionala arbetsgrupper som bildades ur Samverkansgruppen för barn och ungdom, när ett behov att fokusera på olika målgrupper och frågeställningar växte fram.

Anledningen till att fokus sätts på gruppen 16- till 26-åringar är att många kommunala strukturer och strategier upphör efter grundskolan, men Unga vuxna-gruppen anser att det är en ålderskategori som är viktig att stödja. Unga vuxna-gruppen började som en diskussions- och informationsgrupp men har alltmer blivit en grupp som arbetar med konkreta projekt.

I gruppen sitter representanter från Musik i Väst, Film i Väst, Konst och kulturutveckling, Riksteatern Västra Götaland, KulturUngdom och Regionbibliotek Västra Götaland.

Två av de projekt gruppen arbetat med under senaste året är:

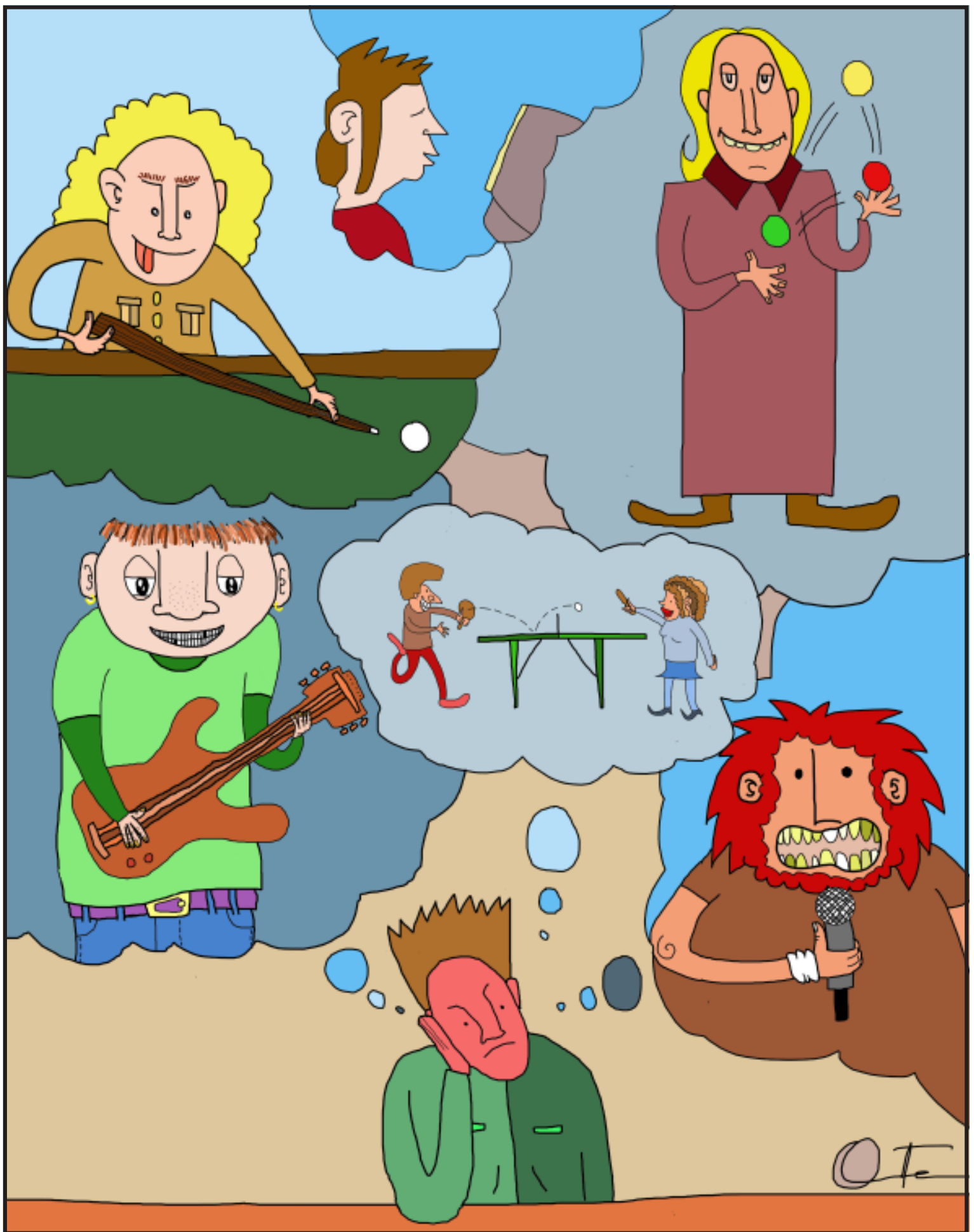
Kulturbussen. En förstudie ska göras kring möjligheterna att skapa ett mobilt kulturcentrum i Västra Götaland. Ansökan är skriven av Unga vuxna-gruppen och har beviljats av Statens kulturråd. Förstudien ska genomföras under hösten.

Kartläggning. Den kartläggning av 16 – 26 åringars synlighet i kommunernas styrdokument, speciellt inom kommunernas kultursektor, som nämns här brevid, genomfördes under sista delen av 2004 på Ungavuxna-gruppens initiativ.

Kartläggningen visar ett behov av samtal kring åldersgruppens möjligheter att vara med och påverka och kommer troligen att resultera i en seminarierie under 2006.

Om man är intresserad av att få kartläggningen skickad till sig går det bra.

Den går att beställa från Annelie Börjesson, annelie.borjesson@vgregion.se

Unikt i Sverige:

fullgott bibliotek och öppen förskola i samma lokaler

I en nedlagd livsmedelsaffär på Kristinegränd i Göta i Borås håller kommundelsbiblioteket och öppna förskolan till.

På de rymliga ytorna har man lyckats skapa en mötesplats för mammor och pappor med sina småbarn, ungdomar och andra vuxna.

Text Ann-Charlotte Hammarén

Kristinebergs bibliotek och öppna förskola”, svarar Mia Roos när det ringer. Hon har arbetat som barn- och skolbibliotekarie ”i en herrans massa år” och ser nu fram emot det relativt nystartade gemensamma biblioteket och öppna förskolans femårsjubileum.

– Det är väldigt stimulerande att arbeta med en sådan här banbrytande verksamhet, berättar hon entusiastiskt när jag träffar henne och Marie-Louise Bengtsson som är verksamhetsansvarig för kultur och fritid i Göta kommundel.

– När vi är på familjecentralskonferenser är folk väldigt intresserade av att höra om vårt unika sätt att arbeta, berättar hon vidare.

Att bibliotek och öppen förskola samarbetar på olika sätt är inte ovanligt. Det unika i Göta är att man har gemensamma lokaler och att förskolefröken och barnbibliotekarie arbetar sida vid sida.

– Fast det är viktigt att hålla isär yrkesrollerna, poängterar Mia Roos.

– Även om jag naturligtvis hjälper till att klä på en och annan docka och öppna förskolans personal vid behov lånar ut böcker, lägger hon till.

Men blir det inte väldigt stökigt att samsas i samma lokaler, undrar jag lite skeptiskt. Och vilka är fördelarna?

– Nej det blir faktiskt inte särskilt stökigt. Lokalerna är så pass stora och barnen är ju här med sina föräldrar. Tack vare att vi är i samma lokaler skapas däremot en massa naturliga möten som annars inte hade kommit till stånd, berättar Mia Roos.

Det är just de spontana samtalen om böcker och läsning med nyblivna föräldrar som Mia Roos värdesätter allra mest

– Det är otroligt roligt att vara med från det att barnen är så små, säger hon.

– Nyblivna föräldrar har ett väldigt engagemang att göra det bästa för sina barn. När man som barnbibliotekarie kommer in först i skolåldern kan det däremot nästan kännas lite för sent att prata om hur viktigt det är att läsa med barnen, konstaterar hon.

Sina bokprat med nyblivna föräldrarna håller Mia Roos i samarbete med BVC, som förlägger alla sina möten i lokalerna på Kristinegränd.

– På den första babycafé- träffen är det oftast ingen som lånar någonting, men innan barnen hunnit fylla ett år har många av såväl

föräldrarna som barnen blivit fullfjädrade låntagare, berättar hon glatt.

– Många av föräldrarna berättar att de inte läst sedan de gick i skolan men nu fått lust igen vilket naturligtvis är jätteroligt. Och vill man att barn ska läsa är ett sätt att få föräldrarna att börja läsa om de inte redan gör det. Barn gör ju som bekant som föräldrarna gör och inte som de säger.

Särskilt roligt tycker Mia Roos det är att Kristinebergs bibliotek och öppna förskola har blivit en populär mötesplats även för småbarnspapporna.

– Det är betydligt lättare för nyblivna fäder att känna sig hemma här än på en traditionell öppen förskola där den absoluta majoriteten är mammor.

– För att locka männen har vi även satsat på att ha facktidskrifter om hemmabygge och andra ämnen som vi tror ska intressera de unga papporna, berättar Mia Roos.

Minst lika entusiastisk som Mia Roos är hennes chef Marie-Louise Bengtsson.

– Många som kommer hit har inte ens kommit på tanken att de ska läsa för sina barn. Tack vare gemensamma lokaler med

öppna förskolan när biblioteket nya målgrupper. Eftersom fritidsgården ligger vägg i vägg får biblioteket också spontanbesök från stora barn och ungdomar som annars inte hade hittat hit, berättar hon.

När andra skär ner går man i kommundelen Göta i Borås i motsatt riktning. För att kunna ha generösare öppettider på det gemensamma biblioteket och öppna förskolan har man i höst ökat barnbibliotekarietjänsten med 50 procent.

– Men en 125 procentig tjänst kan vi ha öppet 5 dagar i veckan, totalt 36 timmar, berättar Marie-Louise Bengtsson, som även kan stoltsera med att man lyckats öppna ytterligare en biblioteksfilial i kommundelen.

– Även om alla naturligtvis är välkomna till Kristineberg är den största målgruppen trots allt föräldrar med barn, så därför har vi en annan filial med särskild inriktning på äldre, berättar hon.

– Och ändå är det en hel del äldre som kommer hit regelbundet på bibliotekets temakvällar, inflikar Mia Roos.

Hur kommer det sig då att man kan satsa så mycket i Göta, undrar jag. Är politikerna ovanligt välvilliga eller har kommundelen bra ekonomi?

– Politikerna stöttar våra idéer, så länge vi genomför dem billigt, berättar Marie-Louise Bengtsson.

– Och vi har faktiskt lyckats fixa till de här lokalerna med mycket små medel, berättar hon vidare och visar, tillsammans med Mia Roos, mig runt bland billybokhyllor som fräschats upp med lite målarfärg, gamla stolar som stoppats om och andra avlagda möbler som blivit som nya.

Och jag ger dem rätt; Visst går det att göra fint med lite medel, bara engagemanget finns. Och engagemang saknas det inte i Göta!

– När vi är på familjecentralskonferenser är folk väldigt intresserade av att höra om vårt unika sätt att arbeta, berättar Mia Roos barnbibliotekarie på Kristinebergs bibliotek och öppna förskola.

FAKTA:

”Boråsmodellen”

I Borås har man lagt till ett fjärde ben i familjecentralsarbetet: utöver MVC/BVC, IFO och Öppen förskola ingår även biblioteket som en del.

Man känner att någon bryr sig

Det enda hon saknar är disco. Annars tycker Leila Aliera sjutton år snart arton att kulturlägret på Helsjöns folkhögskola är "otroligt roligt".

– Det är bra att komma ut från boendet och träffa andra, tycker hon.

Text och foto Ann-Charlotte Hammarén

Det var mycket musik och dans på kulturlägre som anordnades för barn och ungdomar från flyktingboenden i regionen.

FAKTA: Barns väntan

Integrations- och demokratiprojekt med syfte att stärka självförtroendet hos asylsökande barn och ungdomarna som kommit ensamma till Sverige

Barns väntan omfattar barn och ungdomar på flyktingboendena; Älvkullen, Gårevik och Tulebo i kommunerna Mölndal, Orust och Lilla Edet.

Projektet intiterades av Regionbibliotek Västra Götaland och är ett samarbete mellan Lilla Edet, Mölndal och Orust kommunbibliotek, Migrationsverket, Musik i Väst, skola, KulturUngdom, Röda Korset och Svenska Kyrkan och studieförbund.

Ett av målen är att utveckla både bättre biblioteksservice och kulturverksamhet för denna grupp asylsökande barn och ungdomar.

Regionens kulturnämnd finansierar en halvtidssamordnare. Projektet har även fått bidrag från Kulturrådet som ska användas till att bl.a. göra "språkväskor" med media, böcker, film och musik på de mest förekommande språken bland de asylsökande ungdomarna.

Projektet pågår under 2005 men tanken är att nätverken som bildas ska leva vidare efter projektidens slut.

FAKTA: Kulturlägre i Helsjön

Kulturlägre som pågick under helgen 25-28 augusti var en upptakt till projektet Barns väntan.

Medverkande är förutom asylsökande ungdomar från regionens tre asylförläggningar; personal från Migrationsverket, konsulenter, pedagoger i musik, dans och film samt svenska ungdomar från Röda Korset och Svenska Kyrkan.

Som ett led i integrationstanken var även gymnasieungdomar boende i tre kommunerna inbjudan till lägre. Det var dock ingen som nappade på erbjudandet.

Tanken med lägre var bland annat att skapa kontakter, gemensamma upplevelser och ge idéer på vad man kan göra senare i höst och framöver.

Leila Alier kom ensam till Sverige från Azerbadjan för snart två år sedan. Hon har sökt uppehållstillstånd men hittills fått två avslag. På Helsjöns folkhögskola träffar hon ungdomar från de andra flyktingboendena i regionen. Jag undrar om det känns bra att träffa andra i liknande situation.

– Äsch vi pratar aldrig om det. Vi försöker inte tänka så mycket på sånt, svarar hon.

Men Leila är snabb att flika in att det ändå betyder mycket att träffas.

– Det är väldigt roligt att vara på ett sådant här läger. Och så känner man att någon bryr sig om oss - tänker på oss, säger hon.

På frågan om hon håller på med några kulturaktiviteter under skolåret svarar hon:

– Jag hade gärna dansat modern dans, det gjorde jag förr men det är svårt att hinna med nu. Jag har så mycket skolarbete sedan jag har började på gymnasiet.

Men att besöka biblioteket hinns i alla fall med.

– Den här sommaren har jag börjat gå till biblioteket. Vi gick dit med skolan en gång i våras och då visade de oss vad som fanns och berättade hur det fungerar med

lånekort och så. Nu går jag dit för att sitta och läsa, surfa på nätet, kolla nyheter och lyssna på musik, berättar hon.

Leila lånar mest böcker på ryska eftersom det inte finns några på azeriska.

– Jag gick i rysk skola i Azerbadjan så det är inga problem, men det hade varit roligt om det funnits något på azeriska också.

Leila läser mest facklitteratur; historiska böcker och geografi. Men inte främst om sitt forna hemland.

– Nej, jag vill veta allt. Om hela världen, säger hon.

Trots att Leila mest är inne på facklitteratur har hon även börjat intressera sig för skönlitteratur. För tillfället läser hon *Inte utan min dotter*.

– Jag blir riktigt irriterad på män när jag läser den boken, berättar hon.

Sameer Karimi, 17 år från Afghanistan, som jag också får en kort pratstund med när jag besöker Helsjön, är inte lika positiv till kulturlägre som Leila.

– När man inte vet någonting om sin framtid går det inte ha roligt, säger han.

”Jag försöker ha roligt men det är väldigt svårt att koppla av och tänka på annat när man inte vet någonting om sin framtid”

Sameer Karimi 17 år

Sameer har liksom Leila också varit i Sverige i snart två år och har även han fått avslag på två ansökningar om uppehållstillstånd.

– Det finns ungdomar här på lägret som vet att de kommer att få stanna i Sverige. För dem är det lättare att ha roligt. Men jag försöker också, trots att det är väldigt svårt.

Trots svårigheterna att ha roligt tycker Sameer ändå att det är bra att det anordnas ett kulturläger.

– När man har haft så mycket problem i sitt liv har man stort behov av att koppla av, säger han.

– Och det kan man faktiskt göra här. Även om det bara är under en kort tid är det skönt att glömma sina bekymmer.

På flyktingboendet ser Sameer mycket film och han har drömmar om att bli skådespelare i framtiden.

– Eller advokat, säger han och skrattar till.

– Det är svårt att välja!

När det gäller film ser han helst komedier, romantiska filmer från Bollywood, trialmovies - filmer om rättegångsfall - från Hollywood eller drama och historiska filmer.

För att låna film åker Sameer till Göteborgs stadsbibliotek.

– De har mycket bra film men jag saknar de senaste filmerna. Det är svårt att hitta nyheter där, konstaterar han.

När Sameer är på stadsbiblioteket passar han även på att låna böcker skrivna på engelska.

– Jag läser mycket om Afghanistan. Jag vill gärna hänga med vad som händer där. Tyvärr finns det inte så mycket litteratur och den som finns är dessutom inte särskilt aktuell, säger han.

Även nyheter från Afghanistan är svårt att få tag på, enligt Sameer.

– Tidningarna som finns på biblioteket är flera veckor gamla så det är svårt att få aktuella nyheter, säger han.

Barns väntan kan fungera som modell

– om det visar sig fungera

Samba, filmkurs, trumspel, fotboll och bad.

De inbjudna ungdomarna från regionens asylförläggningar hade ett fullspäckat schema när de träffades under en helg i slutet av augusti på Helsjöns folkhögskola.

Kulturläget var startskottet för en höst fylld av kulturaktiviteter.

Bättre självkänsla och inspiration att prova på nya saker. Det är något man hoppas att kulturläget på Helsjön ska ha gett ungdomarna som bor på asylförläggningarna i regionen.

– Vi har valt aktiviteter där alla kan vara delaktiga oberoende om man förstår svenska eller inte, berättar Lena Petersson, projektsamordnare för *Barns väntan*.

Man hoppas också att ungdomarna via projektet ska få lust att själva börja utöva någon form av kulturaktivitet.

– Det är svårt att tänka sig hur svårt det måste vara att komma ensam till ett främmande land.

– Men om man kan väcka en lust hos ungdomarna att ägna sig åt någon kulturaktivitet så kan det förhoppningsvis i sin tur ge mer energi att klara av svårigheterna, säger Lena Petersson.

Under hösten kommer ungdomarna exempelvis få möjlighet att prova på att spela ett instrument och ägna sig åt bildskapande. Via ett samarbete mellan biblioteken och migrationsverket kommer en bildpedagog att åka runt på flyktingboendena.

Man kommer också att fortsätta på temat filmskapande, som påbörjades på Helsjön, med bland annat kurser i redigering och ljud. Det kommer även att anordnas gemensamma musikevenemang via samar-

bete med Musik i Väst. Och man har idéer om ett berättarprojekt.

Om allt går i lås kommer man i anslutning till berättarbesöket, där en s.k. visuell berättare ska träffa ungdomarna, ha skri- varverkstad på biblioteken alternativt på boendena.

Via projektet kommer nyanlända ungdomar att få tillgång till en medieväska innehållande cd-skivor, dvd-filmer, ungdomslit- teratur och faktaböcker såsom kokböcker med recept från hemlandet, kartor, lexikon och böcker om Sverige.

Litteraturen och filmerna kommer att vara på de vanligaste flyktingspråken ara- biska, afghanska, somaliska, kurdiska, per- siska och ryska.

Tanken från början var att ungdomarna skulle få en medieväska till boendet på sitt respektive hemspråk. Men eftersom det har visat sig att de flesta vill lära sig svenska som fort som möjligt har man bestämt att också ha med en språkkurs på lätt svenska.

När det gäller filmer kommer medieväskan dels innehålla filmer från det egna hemlandet men också från andra länder.

– Det är svårt att hitta film som inte är dyster från ungdomarnas hemländer. Därför kompletterar vi med några komedier och romantiska filmer, berättar Lena Petersson som i skrivande stund är i full gång med att söka passande filmer till medieväskorna.

Syftet med medieväskorna är att ge ungdomarna möjlighet att behålla en viss kontakt med sitt forna hemland.

– Det är svårt att komma ensam till ett land och inte förstå vare sig kulturen eller språket. Förhoppningsvis kan tillgången till det egna kulturen och det egna språket underlätta den ovissa väntan lite grann, säger Lena Petersson.

Bland projektets inbokade kulturaktiviteter finns också en vandringsutställning som anordnas i samarbete mellan Migrations- verket, biblioteken, skola och Lödöse museum.

Enligt planerna ska utställningen, som ska handla om ungdomarnas hemländer, visas på en mängd olika ställen under Mång- kulturåret. Till våren blir det också en större utställning om *Barns väntan* på Lödöse museum.

– Barns väntan handlar mycket om samarbete. En av projektets viktigaste funktioner är att skapa nätverk och sätta igång nya samarbetsformer, berättar Lena Peterson.

Att informera personal och ungdomarna om det kulturutbud som finns på orten är ytterligare ett syfte med projektet.

– Det finns redan fungerande nätverk och föreningar i flyktingboendenas närhet som man kan ta del av såsom Röda korset, Svenska kyrkan och ungdomsföreningar.

Uppdrag: barnkultur